

JEDNOTNÝ TRH EÚ A BEZPEČNOSŤ PRODUKTOV A PRODUKCIE

Vojtech KOLLÁR

THE EU UNIFORM MARKET AND THE SAFETY OF PRODUCTS AND PRODUCTION

ABSTRAKT

Systémom bezpečnosti produktov a ochrany spotrebiteľov sa v rámci Európskej únie venuje veľká pozornosť. Európska únia prostredníctvom primárneho a sekundárneho práva zabezpečuje záväznosť opatrení a ich obsahovú stránku tak aby spotrebiteľia mali istotu v tom, že výrobky, ktoré nakupujú, sú skutočne bezpečné. Vo svete, v ktorom dominujú hospodárske integračné zoskupenia, kde zahraničnoobchodná politika je upravovaná medzinárodnými zmluvami, vo svete colných

únii a zón voľného obchodu sú technické prekážky to posledné a častokrát to rozhodujúce, čo bráni hovoriť o jednotnom svetovom obchodnom systéme a núti hovoriť stále o medzinárodnom či zahraničnom obchode. Prekonávanie technických prekážok je predpokladom voľného pohybu tovaru. Bezpečnosť a informovanosť o produktoch na trhu je prioritou integračných procesov. Príspevok prezentuje vybranú problematiku informácií o produktoch na jednotnom trhu EÚ

Kľúčové slová: bezpečnosť produktov, RAPEX, RASFF, REACH.

ABSTRACT

A great attention is paid for the systems of products safety and consumer protection within the European Union. The European Union, through the primary and secondary law, ensures the obligation of the measures and their content so that consumers have confidence in the fact that the products they buy are actually safe. In a world dominated by economic integration groupings where the trade policy is regulated by international treaties in the world of customs unions and free trade

areas as technical barriers to last and often a crucial hindering speak of a single global trading system and makes still talk about international and foreign trade. overcoming technical barriers to the freedom of movement of goods. safety and awareness of products on the market is a priority for the integration process. the paper presents selected issues of product information on the eu single market

Keywords: product safety, rapex, rasff, reach.

ÚVOD

Aktivity spoločnosti a právnych subjektov podnikania, ktoré sú v súlade s koncepciou a princípmi trvalo udržateľného rozvoja a spĺňajú aj podmienky pre zachovanie života na zemi vo všetkých jeho existujúcich formách sú súčasťou environmentálnej politiky. Environmentálna politika je orientovaná na základné smery, ktoré spočívajú v preventívnom znižovaní environmentálnych záťaží a v riešení opatrení na odstránenie negatívnych dopadov antropogénnej činnosti človeka na zložky životného prostredia, ale predovšetkým jej poslaním je týmto dôsledkom predchádzať. Environmentálna politika je súčasťou hospodárskej politiky každého štátu.

Vstupuje do výrobných a spotrebných rozhodnutí podnikateľskej sféry a domácností, subjektov trhu produktov, s cieľom dosiahnuť zmeny v správaní subjektov trhu v prospech životného prostredia a tak prispieť k zabezpečeniu trvalo udržateľného rozvoja. Pri presadzovaní zámerov štátnej environmentálnej politiky a dosahovaní stanovených environmentálnych cieľov je implementovanie nástrojov environmentálnej politiky aktívnou formou, ako stimulovať a ovplyvňovať užívateľov životného prostredia k požadovanému environmentálnemu správaniu sa.

Trvalo udržateľný rozvoj /TUR/ umožňuje uspokojovať potreby súčasnosti bez toho, aby boli ohrozené nároky budúcich generácií na uspokojovanie ich potrieb. Indikátory sú vo všeobecnosti merateľné veličiny, ktoré poskytujú informácie o vývoji, trendoch, javoch a procesoch v kvalitatívnom a kvantitatívnom vyjadrení.

Indikátory TUR slúžia na popisovanie a monitorovanie aktuálneho stavu, ako aj na sledovanie pokroku a napĺňania cieľov v oblasti dosahovania trvalo udržateľného rozvoja.

Komisia pre trvalo udržateľný rozvoj, ktorú ustanovila. Organizácia spojených národov, zadefinovala 132 indikátorov TUR. Tieto sú rozdelené do desiatich tematických okruhov, ktoré sa následne delia na témy, pod témy a oblasti záujmu. Každý z indikátorov poskytuje tri úrovne informácií. Tematické okruhy indikátorov, ako ich úrovne sú v tabuľke č.1.

Tabuľka č. 1: Indikátory TUR podľa jednotlivých tematických oblastí [12]

Téma	Hlavný indikátor (úroveň 1)	Ďalšie indikátory (úroveň 2)	Ďalšie indikátory (úroveň 3)
Sociálno-ekonomický rozvoj	Reálny HDP na obyvateľa	Investície	Regionálne rozdiely v HDP
		Produktivita práce	Úspory domácností
		Zamestnanosť	Výdavky na výskum a vývoj
			Energetická náročnosť
			Zamestnanosť žien
			Regionálne rozdiely v zamestnanosti
Udržiateľná spotreba a výroba	Produktivita zdrojov	Iný ako materiálny odpad	Nezamestnanosť
			Domáca materiálová spotreba
			Nebezpečný odpad
			Recyklovaný a kompostovaný komunálny odpad
		Spotreba elektrickej energie v domácnostiach	Atmosférické emisie
			Počet osôb v domácnosti
			Výdavky domácností
			Konečná spotreba energie
		Systémy environmentálneho riadenia	Vlastníctvo auta
			Environmentálne značky
Sociálne začleňovanie	Riziko chudoby alebo sociálneho vylúčenia	Riziko chudoby po sociálnych transferoch	Plocha, na kt. sa vzťahujú agroenvironment. záväzky
		Ťažká materiálna deprivácia	Ekologické poľnohospodárstvo
		Domácnosti s veľmi nízkou intenzitou práce	Index hustoty dobytka
			Intenzita chudoby
		Osoby s predčasne ukončenou školskou dochádzkou	Nerovnosti v príjmoch
			Pracujúce chudobné osoby
			Dlhodobá nezamestnanosť
			Rozdiel v mzde medzi pohlaviami
Demografické zmeny	Miera zamestnanosti starších pracovníkov	Stredná dĺžka života vo veku 65 rokov (podľa pohlavia)	Dospelí s nízkym vzdelaním
			Celoživotné vzdelávanie
		Úroveň príjmu po veku 65 rokov v porovnaní s príjmom predtým	Nízka gramotnosť v čítaní žiakov
			Miera pôrodnosti
		Verejný dlh	Migrácia
			Starší obyvatelia v porovnaní s obyvateľmi v produktívnom veku
			Riziko chudoby pre osoby staršie ako 65 rokov
			Dôchodkový vek
Verejné zdravie	Stredná dĺžka života a počet rokov prežitých v zdraví	Úmrtia v dôsledku chronických chorôb	Výdavky na starostlivosť o staršie osoby
			Vplyv starnutia na verejné výdavky
		Výroba toxických chemikálií	Samovraždy
			Nenaplnené potreby v oblasti zdravotnej starostlivosti
			Vystavenie tuhým časticiam v znečistenom ovzduší
			Vystavenie ozónu v znečistenom ovzduší
			Obťažovanie hlukom
			Vážne úrazy pri práci
Klimatické zmeny a energia	Emisie skleníkových plynov	Emisie skleníkových plynov podľa odvetví	Intenzita skleníkových plynov pri spotrebe energie
	Spotreba energie z obnoviteľných zdrojov	Energetická závislosť	Globálna priemerná teplota zemského povrchu
			Hrubá domáca spotreba energie
			Výroba elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov
			Spotreba energie z obnoviteľných zdrojov v doprave
			Kombinovaná výroba tepla a elektrickej energie
Udržiateľná doprava	Spotreba energie v doprave vzhľadom na HDP	Rozdelenie jednotlivých druhov nákladnej a osobnej dopravy	Implicitná sadzba dane z energie
			Objem nákladnej dopravy v pomere k HDP
			Objem osobnej dopravy v pomere k HDP
			Investície do dopravnej infraštruktúry
		Emisie skleníkových plynov z dopravy / Ľudia usmrtení pri cestných nehodách	Ceny osobnej dopravy
			Priemerné emisie CO ₂ /km z nových osobných áut
			Emisie NO _x z dopravy
			Emisie tuhých častíc z dopravy
Prírodné zdroje	Hojnosť bežných vtákov Ochrana populácií rýb	Chránené oblasti	Kvalita vody v riekach
		Odber vody	Kapacita rybolovu
		Nárast zastavanej plochy	Prírastok a výruba v lesoch
Globálne partnerstvo	Podiel oficiálnej rozvojovej pomoci na HDP	Dovoz z rozvojových krajín	Podiel dovozu z najmenej rozvinutých krajín
		Finančné prostriedky pre rozvojové krajiny	Dotácie pre poľnohospodárstvo EÚ
			Podiel zahraničných priamych investícií v nízkoprijímových krajinách

			Podiel oficiálnej rozvojovej pomoci pre nízkopríjmové krajiny
			Podiel neviazanej pomoci
			Pomoc na sociálnu infraštruktúru a služby
			Pomoc na odpustenie dlhov
			Pomoc na zásobovanie vodou a sanitáciu
Dobré vládnutie	Žiadny hlavný indikátor	Emisie CO2 na obyvateľa	Dôvera obyvateľov v inštitúcie EÚ
		Prípady porušenia právnych predpisov	Transponovanie právnych predpisov EÚ
		Účasť voličov	Transponovanie právnych predpisov EÚ
		Environmentálne dane v porovnaní s daňami z práce	Využívanie elektronickej verejnej správy
			-

Bezpečnosť produktov a ochrany spotrebiteľov

Systémom bezpečnosti produktov a ochrany spotrebiteľov sa v rámci Európskej únie venuje veľká pozornosť. Európska únia prostredníctvom primárneho a sekundárneho práva zabezpečuje záväznosť opatrení a ich obsahovú stránku tak aby spotrebiteľia mali istotu v tom, že výrobky, ktoré nakupujú, sú skutočne bezpečné. Samozrejme, že žiadny regulačný systém nemôže spotrebiteľom garantovať nulové riziko, ale krajiny Európskej únie majú jeden z najvyšších bezpečnostných štandardov na svete. Obzvlášť veľké úsilie v oblasti bezpečnosti sa týka najmä tých výrobkov, ktoré môžu bezprostredne zapríčiniť ohrozenie života, majetku občanov, ako aj mať negatívny dopad na zložky životného prostredia. Bezpečnosť produktov v EÚ je zabezpečovaná prostredníctvom prijatých špeciálnych smerníc a nariadení, ktoré majú preventívny charakter. V únii fungujú aj nové bezpečnostné systémy, ktoré slúžia ako systém kontroly a trhového dohľadu v dodržiavaní bezpečnostných požiadaviek. Efektívnosť a účinnosť systémových opatrení sa prejavuje v rámci jednotného trhu a to v rámci krajín EÚ, ale aj v oblasti obchodnej politiky s tretími krajinami. Smernicou o všeobecnej bezpečnosti výrobkov bol v EÚ vytvorený systém pre rýchlu výmenu informácií, pre spravovanie núdzových situácií spôsobených spotrebným a potravinárskym tovarom, ktorý predstavuje vážne, resp. potenciálne bezprostredné nebezpečenstvo pre spotrebiteľa. Jednotný systém včasného varovania a sledovania je určený pre Spravovanie naliehavých prípadov spôsobených novými, použitými, alebo opravenými výrobkami, ktoré predstavujú vážne a bezprostredné riziko pre zdravie a bezpečnosť spotrebiteľov. Základným cieľom systémov rýchlej výmeny informácií je poskytovať relevantné údaje, aby mohli členské štáty a ich subjekt trhu urobiť okamžité a primerané opatrenie, keď sa zistí vážne riziko vznikajúce z výrobku. Systém pred trhovej kontroly v prostredí jednotného trhu je nerealizovateľný a spotrebiteľia sú odkázaní na trhový dohľad produktov na reálnom trhu.

RAPEX - Rýchly informačný systém Spoločenstva

Systém zabezpečuje výmenu informácií o nebezpečných výrobkoch nepotravinového charakteru medzi Európskou komisiou, 28 členskými štátmi Európskej únie a 3 štátmi Európskeho hospodárskeho priestoru - Islandom, Lichtenštajnskom a Nórsym kráľovstvom. Cieľom tohto výstražného systému je zabezpečiť, aby sa k spotrebiteľovi nedostali nebezpečné výrobky, ktoré by ohrozovali jeho zdravie a bezpečnosť. Systém sa začal budovať na základe smernice Európskeho parlamentu a Rady Európy č. 2001/95/ES o všeobecnej bezpečnosti výrobkov. Prevádzkovateľom systému RAPEX je Európska komisia, členské štáty aktívne vstupujú do systému prostredníctvom tzv. národných kontaktných miest (national contact points). Systém RAPEX sa postupne zdokonaľoval a členské štáty z roka na rok efektívnejšie pristupujú k jeho realizácii. Bezpečnosť európskych spotrebiteľov, a to najmä v oblastiach, v ktorých sa spotrebiteľ nemôže sám chrániť, bola inkorporovaná do „Stratégie spotrebiteľskej politiky Európskej únie na roky 2002 – 2006“. Tento prístup si vyžadoval vytvorenie spoločných komunitárnych pravidiel na efektívnu realizáciu opatrení v oblasti všeobecnej bezpečnosti spotrebiteľov. Dôležitou súčasťou týchto pravidiel je výmena informácií o spotrebných výrobkoch v prípade, že sú ohrozené bezpečnosť a zdravie spotrebiteľov. Na tieto účely bol Európskou komisiou zriadený rýchly výstražný systém pre nebezpečné spotrebiteľské výrobky - RAPEX. Systém zahŕňa spotrebiteľské výrobky s výnimkou potravín, farmaceutických a medicínskych produktov, pre ktoré existujú samostatné informačné systémy. Legislatívnym základom systému RAPEX na komunitárnej úrovni je Smernica 2001/95/ES o Všeobecnej bezpečnosti výrobkov (GPSD). Úlohou systému RAPEX je zaisťovať rýchlu výmenu informácií medzi členskými štátmi a Európskou komisiou (EK) o opatreniach prijatých na odstránenie rizika pre spotrebiteľa, ktoré by mohlo vzniknúť kúpou nebezpečného výrobku. V praxi sa systém realizuje tak, že ak orgány trhového dozoru v jednom členskom štáte zistia v predaji výrobok ohrozujúci bezpečnosť a zdravie spotrebiteľov, je táto skutočnosť spolu s prijatými opatreniami nahlásená národným kontaktným miestom Európskej komisii. Prostredníctvom systému RAPEX sú tak všetky členské štáty informované o nebezpečnom výrobku a ich príslušné orgány dozoru preverujú vlastné národné trhy, či sa takýto, alebo podobný výrobok nevyskytuje na ich trhu, zároveň všetky krajiny prijímajú podobné opatrenia.¹ V systéme RAPEX sa najviac vyskytujú hlásenia o nebezpečných hračkách, elektrických prístrojoch a príslušenstve, svetidlách, motorových vozidlách a príslušenstve. Zahŕňa však aj ďalšie výrobky nepotravinového charakteru ako domáce potreby a výrobky pre voľný čas, oblečenie, výrobky pre deti ako kočíky, detské postieľky, kolísky, fľaše, cumlíky a iné, nábytok, osobné ochranné prostriedky, bižutériu, počítače, kancelárske potreby, plynové spotrebiče, chemické látky a prípravky určené pre spotrebiteľa a iné. Prevádzku systému zabezpečuje Európska komisia - Generálne riaditeľstvo

¹ Lenka Palušová, 10.4.2006, <http://www.spotrebiteinfo.sk/sk.php?clanok=305>

pre zdravie a ochranu spotrebiteľa. Do systému vstupujú členské štáty aktívne prostredníctvom kontaktných miest. Výrobcovia, dovozcovia, dodávatelia, predávajúci sú povinní oznamovať výskyt nebezpečných výrobkov do systému RAPEX prostredníctvom príslušných orgánov dozoru v prípade, ak prijali opatrenia na zamedzenie uvedenia výrobkov na trh, ich stiahnutie z trhu alebo iné obmedzujúce voľný pohyb tovaru a tieto výrobky predstavujú závažné riziko pre zdravie a bezpečnosť spotrebiteľa. Výstupy zo systému RAPEX sú verejnosti prístupné na internetovej adrese <http://ec.europa.eu/rapex>². Na pôde DG SANCO sa v súčasnosti pripravuje nový účinnejší software, ktorý by mal prepojiť všetky doterajšie rýchle výstražné systémy bezpečnosti výrobkov – od potravín, cez lieky, spotrebný tovar, biologicky aktívne chemické látky. Nový informačný systém by mal zaručiť i rôzne hladiny prístupu, pričom by sa prístup k informáciám v RAPEX sprístupnil i ďalším užívateľom a najmä by sa sprehľadnilo vyhľadávanie podľa zvolených kategórií. V súčasnosti existujúce systémy sa týkajú výrobkov, avšak s rozvojom služieb sa čím ďalej tým viac vynára i problematika bezpečnosti služieb a tým i zavedenie zberu dát týkajúcich sa ich bezpečnosti z hľadiska ochrany zdravia spotrebiteľa. Na európskej úrovni sú k dispozícii dva informačné nástroje pre spotrebiteľa: európsky spotrebiteľský diár pre mládež a informačné stránky pre dospelých DOLCETA. Európsky spotrebiteľský diár je určený mladým ľuďom vo veku 15 až 18 rokov, ktorí môžu byť čoraz viac ovplyvnení reklamou a marketingom, ktoré sa na nich vzhľadom na ich rastúcu kúpnu silu stále viac zameriavajú. Keďže sa v budúcnosti sami stanú rodičmi a vychovávateľmi, diár ich vedie k tomu, aby sa stali informovanejšími spotrebiteľmi. Za posledné tri roky boli školám po celej EÚ rozoslané milióny výtlačkov európskeho spotrebiteľského diára. Internetové stránky DOLCETA obsahujú články a kvízy určené jednotlivcom ale aj štátnym orgánom, združeniam, univerzitám či médiám. Poskytujú spotrebiteľom informácie potrebné na porovnávanie výrobkov a služieb na trhu, k rozhodovaniu o nákupe a k obhajovaniu si svojich spotrebiteľských práv. Poskytované právne a praktické informácie sú prispôbené podmienkam jednotlivých krajín. Ochrana spotrebiteľa patrí k hlavným oblastiam, v ktorých sa Európska komisia angažuje s cieľom zvyšovať kvalitu života všetkých občanov EÚ. RAPEX slúži aj na monitorovanie efektívnosti fungovania trhového dozoru v jednotlivých krajinách a je základom pre vypracovanie a prijatie opatrení na ochranu trhu na úrovni Spoločenstva. Do systému RAPEX sa povinne hlásia všetky nebezpečné spotrebiteľské výrobky, ktoré predstavujú závažné riziko pre zdravie a bezpečnosť spotrebiteľov okrem

- potravín a krmív (informačný systém RASFF),
- liekov, zdravotníckych pomôcok, zdravotníckych zariadení a prístrojov.

Smernica 2001/95/ES o všeobecnej bezpečnosti výrobkov je legislatívnym základom pre systém RAPEX. Podľa článku 12 tejto smernice: „*Keď členský štát prijme, alebo sa rozhodne prijať, odporučiť alebo dohodnúť s výrobcami a distribútormi, buď na povinnej alebo dobrovoľnej báze, na opatreniach alebo postupoch na zabránenie, obmedzenie alebo uloženie konkrétnych podmienok v rámci svojho územia na možné obchodovanie alebo používanie výrobkov zapríčínujúcich závažné ohrozenie, musí o tom prostredníctvom RAPEX-u okamžite informovať Komisiu. Taktiež musí bezodkladne informovať Komisiu o zmene alebo odvolaní akéhokoľvek takéhoto opatrenia alebo postupu.*“

Vnútroštátne orgány zabezpečia, aby podniky rešpektovali ich povinnosť uvádzať na trh len bezpečné výrobky. Na tento účel, musia orgány dohľadu nad trhom s potrebnými právomocami prijať opatrenia na zabránenie alebo obmedzenie uvádzania na trh alebo používania nebezpečných výrobkov. Príslušné vnútroštátne orgány musia prijať vhodné opatrenia, ak zistia prítomnosť nebezpečných výrobkov na trhu. Navyše každá krajina, ktorá sa zúčastňuje na systéme RAPEX, vymenuje jedno kontaktné miesto RAPEX, ktoré predkladá Komisii informácie o nebezpečných výrobkoch nájdených na svojom vlastnom trhu. Získané a Komisiou schválené informácie rýchlo preberajú národné kontaktné miesta vo všetkých krajinách zapojených do systému. Tieto potom zabezpečia, aby ich príslušné vnútroštátne orgány overili, či výrobok je prítomný na ich trhu a prijali zodpovedajúce opatrenia. Výsledky týchto činností dohľadu nad trhom, vrátane ďalších informácií, sú potom hlásené späť Komisii prostredníctvom systému RAPEX.³ Každý piatok, komisia publikuje týždenný prehľad nebezpečných produktov zverejňovaných národnými orgánmi (notifikované pre RAPEX). Tento týždenný prehľad podáva všetky informácie o produkte, možných nebezpečenstvách a meraniach, ktoré boli uskutočnené oznamujúcou krajinou. Obsahuje popis výrobku, jeho fotografiu, krajinu, kde bol produkt označený za nebezpečný, krajinu pôvodu. Každý týždeň je takto nahlásených v priemere 50 výrobkov v krajinách EÚ.⁴ SOI (Slovenská obchodná inšpekcia) je všeobecným orgánom trhového dozoru v ochrane spotrebiteľa v súlade so zákonom č. 274/1993 Zb. o pôsobnosti orgánov vo veciach ochrany spotrebiteľa v platnom znení a vykonáva dozor nad zákonom č. 634/1992 Zb. o ochrane spotrebiteľa v znení zmien a doplnkov, vrátane vykonávacích právnych predpisov (vyhlášok) vydaných v súlade so zákonom o ochrane spotrebiteľa. Je súčasne orgánom cenového dozoru podľa zákona č. 18/1996 Z.z. o cenách. Slovenská obchodná inšpekcia je jediným monitorovacím a vykonávacím orgánom rámci informačného systému RAPEX (systém rýchlej výmeny informácií o nebezpečných výrobkoch v rámci krajín SVE) pre nepotravinárske výrobky.

RASFF - RÝCHLY VÝSTRAŽNÝ SYSTÉM PRE POTRAVINY A KRMIVÁ

Krajiny v prípadoch ohrozenia zdravia môžu rýchlo a koordinovane predchádzať rizikám spojených s bezpečnosťou potravín a krmív ešte skôr, ako by mohlo prísť k poškodeniu zdravia obyvateľstva. Práve systém RASFF umožňuje rýchlu a efektívnu výmenu informácií medzi Európskou komisiou, kontrolnými orgánmi pre potraviny a krmivá v členských štátoch

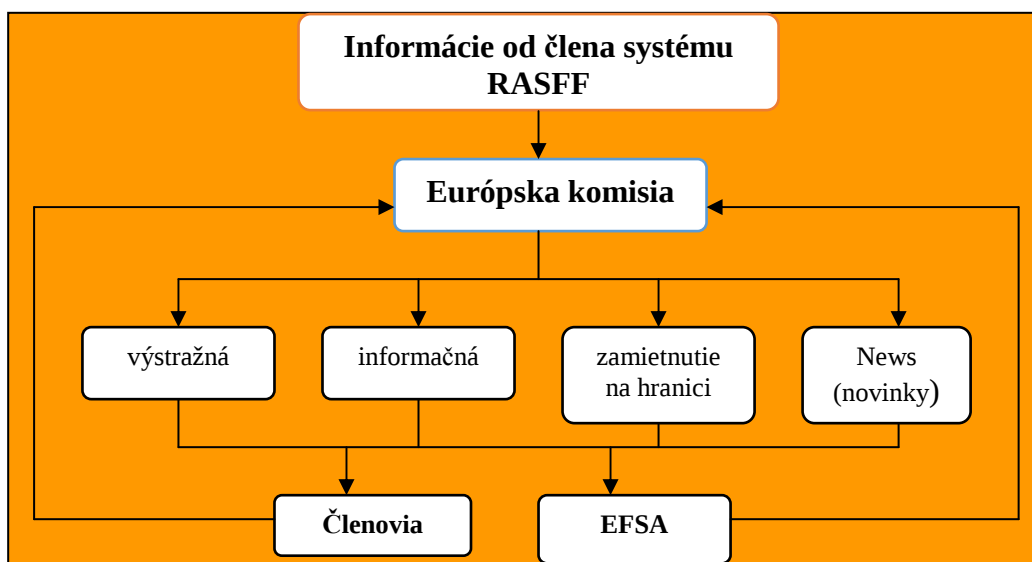
²http://www.google.sk/url?sa=t&source=web&ct=res&cd=3&ved=0CBAQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.economy.gov.sk%2Fext_dok-rapeX-5003%2F116426&rcrt=j&q=ako+funguje+RAPEX+v+europskej+unii&ei=DG_bSti3OMaL_AaF0IzcDA&usg=AFQjCNGFW-ADrC5aY3XXMDpMuk2a4mPvw&sig2=LsbXWk0zfMPCK-cjsClxmQ

³<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/09/167&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>, MEMO/09/167, Brussels, 20 April 2009

⁴ http://ec.europa.eu/consumers/dyna/rapex/rapex_archives_en.cfm

a príslušnými organizáciami. V systéme RASFF je začlenených všetkých 28 členských štátov EÚ, ako aj Európska komisia a Európsky úrad pre bezpečnosť potravín (EFSA).

Fungovanie systému RASFF je zabezpečené vytvorením kontaktných miest všetkých členských štátov, členských organizácií a Európskej komisie, medzi ktorými prebieha výmena informácií ohľadne akýchkoľvek zdravotných rizík nepretržitou službou, ktorá zabezpečuje posielanie, prijímanie a reagovanie na urgentné oznámenia v čo najkratšom čase.

Obr. 1 Výmena informácií v systéme RASFF

Člen systému RASFF je povinný okamžite informovať prostredníctvom systému RASFF Európsku komisiu, v prípade, že získal informácie o vážnom zdravotnom riziku pochádzajúcom z potravín alebo krmív. Európska komisia potom informuje ostatných členov, aby podnikli príslušné opatrenia. Opatrenia z dôvodu ochrany zdravia spotrebiteľa môžu zahŕňať aj stiahnutie výrobku z trhu. Komisia prichádzajúce informácie posúdi a posieľa ďalej všetkým členom systému RASFF vo forme jedného zo štyroch typov oznámení:

- výstražné oznámenia pre prípad výskytu potravín a krmív na trhu, ktoré predstavujú vážne riziko a vyžadujú sa urýchlené opatrenia.
- informačné oznámenia v prípade výskytu potravín a krmív na trhu, avšak s tým rozdielom, že sa nevyžadujú rýchle opatrenia, pretože daný produkt sa na trhu ostatných členov nenachádza, prípadne možné riziko nie je vážne.
- oznámenia o zamietnutí na hranici sa týkajú zásielok potravín a krmív, ktoré boli vyšetrené a zamietnuté na vonkajších hraniciach EÚ (a EHP), v prípade, že sa zistilo zdravotné riziko.
- ostatné informácie, ktoré sa týkajú bezpečnosti potravín a krmív, a neboli označené ako výstražné alebo informačné oznámenia, zasielajú sa členom ako „News“.

Podľa typu oznámenia podniknú členovia príslušné kroky a o prijatých opatreniach neodkladne informujú Komisiu. Jeden z možných spôsobov riešenia je stiahnutie výrobku z trhu. Okrem toho sa oznámenia o zamietnutí na hranici odosielať na všetky hraničné prechody. Tento krok zabezpečuje, že zamietnutý výrobok nevstúpi cez iný hraničný prechod do Európskej únie. Systém RASFF je sieť, ktorú tvorí Európska komisia, Ochrana zdravia a spotrebiteľa, Európsky úrad pre bezpečnosť potravín (EFSA), kontaktné miesta a kontrolné authority členských štátov. Tieto subjekty si navzájom vymieňajú informácie o bezpečnosti potravín a krmív prostredníctvom e-mailu, alebo faxom na predpísaných tlačivách. Orgány úradnej kontroly potravín sú povinné pri zistení nebezpečnej alebo nevyhovujúcej potraviny, bezodkladne zaslať oznámenie na adresu Národného kontaktného bodu, ktorý je na Ministerstve pôdohospodárstva SR. Do tohto systému sú zapojené organizácie v pôsobnosti MP SR a Ministerstvo zdravotníctva s kontaktným bodom. Každý členský štát vedie systém úradných kontrol a vykonáva ďalšie činnosti, vrátane informovania verejnosti o bezpečnosti potravín a krmív a riziku potravín a krmív, dohľadu nad bezpečnosťou a ďalších kontrolných činnostiach vykonávaných počas všetkých fáz výroby, spracovania a distribúcie. Z tohto dôvodu členské štáty zriadili vnútroštátne orgány, ktoré sú zodpovedné za bezpečnosť potravín v krajine. Na Slovensku je takýmto dozorným orgánom Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky (ŠVPS) a to v zmysle zákona NR SR č. 39/2007 Z. z. Národnej rady Slovenskej republiky o veterinárnej starostlivosti a na úseku potravinového dozoru v zmysle zákona NR SR č. 152/1995 Z. z. o potravinách v znení neskorších predpisov. Štátna veterinárna a potravinová správa priamo riadi Krajské veterinárne a potravinové správy, Regionálne veterinárne a potravinové správy a tri Hraničné veterinárne stanice. Rovnako metodicky usmerňuje aj Štátne veterinárne a potravinové ústavy.

Súčasný právny základ systému je upravený Nariadením Európskej komisie č. 178/2002. Uvedené nariadenie ustanovuje hlavné princípy a požiadavky potravinového práva a európsky Úrad pre bezpečnosť potravín a procedúry v oblasti

bezpečnosti potravín. Členom siete sprehľadňuje informácie rozdelením do skupín na Výstražné oznámenia, Informačné oznámenia a Oznámenia z hraníc. Prehľad výstražných a informačných oznámení zverejňuje Komisia každý týždeň. Obchodné mená a identifikácia obchodných spoločností nebývajú zverejnené najmä z dôvodu zabezpečenia rovnováhy medzi otvorenosťou a ochranou obchodnej informácie. V prípade, ak sa vyžaduje transparentnosť v prospech ochrany ľudského zdravia, Komisia vykonáva potrebné opatrenia s využitím svojich komunikačných kanálov.

Výstražné oznámenia sú posielané v prípade, že potraviny alebo krmivá predstavujú riziko na trhu a keď je potrebný okamžitý zásah. Výstražné oznámenie sa usiluje poskytnúť všetkým členom systému informácie, potrebné na preverenie, či sa príslušný výrobok nachádza na ich trhu. Oznámenia sú spúšťané tým štátom, ktorý objaví problém a urobí potrebné opatrenia na stiahnutie alebo odvolanie. Využíva pritom vlastné mechanizmy, v prípade potreby aj médiá. Informačné oznámenia sa sústreďujú na potraviny a krmoviny, u ktorých bolo zistené určité riziko, ale pre ktoré ostatní členovia systému nemusia prijať bezprostredné opatrenia, pretože výrobky nie sú na ich trhu. Tieto oznámenia sa zvyčajne týkajú testovaných a vrátených zásielok potravín a krmovín, ktoré boli vrátené na vonkajších hraniciach Európskej únie. Pre spotrebiteľa táto informácia znamená, že uvedené výrobky sa nedostali na trh. Oznámenie z hraníc sa týka potravín a krmív, ktoré boli kontrolované na vonkajších hraniciach EÚ a Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) a na základe zisteného rizika boli odmietnuté ich vstup.

REACH - REGISTRÁCIA, EVALUÁCIA A AUTORIZÁCIA CHEMIKÁLIÍ

Cieľom tohto systémového opatrenia : Registrácia, Evaluácia a Autorizácia Chemikálií (REACH) je výroba a dodávanie na trh chemických produktov bezpečnejších pre ľudské zdravie a životné prostredie. Stupeň bezpečnosti je na úrovni súčasných poznatkov v predmetnej oblasti. V zmysle nariadení REACH je potrebné zaevidovať do novej databázy vyše 100 000 látok, ktoré sa dostali na trh ešte pred rokom 1981 a nové produkty uvádzať na trh v zmysle tejto direktívy. Nariadenie REACH predstavuje prevenciu pred škodami a stratami ktoré môžu predstavovať chemické produkty na trhu a v celom dodávateľskom reťazci a pri poskytovaní primeraných bezpečnostných informácií ich užívateľom. Umožňuje zainteresovaným osobám ľahšie identifikovať riziká vyplývajúce z používania látok a uplatniť najúčinnnejšie opatrenia v oblasti riadenia rizík.

REACH je skratka novej európskej legislatívy, ktorá má chrániť ľudí pred nepriaznivým účinkom chemických látok v bežných produktoch. V princípe sa nariadenie REACH vzťahuje na všetky chemikálie, nie len na chemikálie, ktoré sú súčasťou priemyselných procesov, ale aj na látky používané v každodennom živote, ako sú napríklad čistiace prostriedky, náterové hmoty, ale aj chemické výrobky ktoré sú súčasťou produktov ako je odev, nábytok či elektrické spotrebiče a pod. Nariadenie REACH nahradilo 40 právnych predpisov, pričom ďalšie právne predpisy upravujúce chemikálie (napr. kozmetické prípravky, detergenty) alebo právne predpisy (napr. o ochrane zdravia a bezpečnosti zamestnancov pracujúcimi s chemikáliami, o stavebných výrobkoch), ktoré REACH nenahrádza, zostanú aj naďalej v platnosti. Nariadenie REACH bolo navrhnuté tak, aby sa neprekrývalo s už existujúcimi a platnými chemickými právnymi predpismi a aby sa navzájom nevyklúčovali.

Ciele nariadenia REACH sa zameriavajú na to ako :

- Zlepšiť ochranu zdravia ľudí a životného prostredia pred rizikami, ktoré predstavujú chemikálie.
- Zvýšiť konkurencieschopnosť chemického priemyslu krajín EÚ, ktorý je kľúčovým ekonomickým sektorom EÚ.
- Podporovať alternatívne metódy hodnotenia nebezpečnosti látok.
- Zabezpečiť voľný pohyb látok na vnútornom trhu Európskej únie.

Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 bola spolu s REACH zriadená aj Európska chemická agentúra (ECHA). Jej sídlo je vo fínskej metropole Helsinki a od júna 2008 je schopná plnej prevádzky. Vďaka REACH ECHA sprostredkúva chemickému priemyslu predtým nevidané množstvo informácií a údajov o chemických látkach. Hlavnou úlohou agentúry je riadiť technické, vedecké a administratívne aspekty systému REACH na úrovni EÚ a poskytovať odborné poradenstvo o chemických látkach. Plní centrálnu úlohu dohľadu nad koordináciou a implementáciou nariadenia REACH. Činnosť Agentúry sa dá obsiahnuť v týchto bodoch:

- Riadiť proces registrácie.
- Hodnotiť dodanú dokumentáciu.
- Koordinovať hodnotenie chemických látok.
- Rozhodovať na základe výsledkov hodnotení.
- Vypracovať stanovisko pre Komisiu ohľadom autorizácie alebo obmedzení.
- Zjednodušiť zdieľanie údajov z testov na zvieratách umožnením tvorby Fóra na výmenu informácií o látkach.

Poslanie agentúry ECHA je teda riadiť svoje úlohy v rámci REACH na zaistenie ich dôsledného vykonávania na úrovni Spoločenstva a poskytovať najlepšie možné vedecké poradenstvo v otázkach súvisiacich s bezpečnosťou a sociálno-ekonomickými aspektmi používania chemických látok. ECHA úzko spolupracuje s národnými asistenčnými centrami REACH prostredníctvom siete „REACH-Helpnet“, ktorej cieľom je dohodnúť sa na harmonizovaných odpovediach a poskytovať vysokokvalitné odporúčania registrujúcim.

Centrum pre chemické látky a prípravky (CCHLP) je príslušným orgánom Slovenskej republiky na úseku uvádzania látok, zmesí, detergentov a biocídnych výrobkov na trh. JEHO Úlohou je klasifikácia, označovanie a evidencia látok, ako aj hodnotenie rizík pri ich uvádzaní na trh. CCHLP od 1. marca 2008 plní úlohu asistenčného pracoviska REACH. Asistenčné pracovisko CCHLP poskytuje poradenstvo týkajúce sa zodpovedností a povinností výrobcov, dovozcov a následných užívateľov (fyzické alebo právnické osoby so sídlom v Slovenskej republike /SR/, ktoré sú zodpovedné za výrobu alebo

dovoz a ktoré používajú látku buď ako takú, alebo v zmesi počas svojich priemyselných alebo odborných činností). Pre všetky látky dovezené alebo vyrobené v množstve väčšom ako 10 ton za rok, je nutné vykonať posúdenie chemickej bezpečnosti z dôvodu, aby sa preukázalo bezpečné používanie látky. Posúdenie chemickej bezpečnosti musí byť súčasťou Správy o chemickej bezpečnosti v rámci dokumentácie určenej k registrácii. Všeobecnou povinnosťou výrobcov a dovozcov látok je predložiť Agentúre (ECHA) registráciu pre každú látku vyrábanú alebo dovážanú v množstvách 1 tony alebo viac ročne. Ak sa látka nezaregistruje, nemôže sa vyrábať ani dovážať. Smernica REACH upravuje registráciu, hodnotenie a autorizáciu chemických látok a obmedzenia, ktoré sa na ne vzťahujú. Cieľom usmernení prijatých Európskou úniou je ochrana obyvateľstva a životného prostredia pred možnými účinkami týchto látok.

Cieľom smernice SEVESO je prevencia a obmedzenie vážnych priemyselných havárií. Smernice o pesticídoch a biocídach sa zaoberajú environmentálnymi a zdravotnými rizikami prípravkov na ochranu rastlín. Nariadenie (ES) č. 1907/2006 Európskeho parlamentu a Rady bolo prijaté 18. decembra 2006 a nadobudlo účinnosť 1. júna 2007. Najdôležitejším účelom je lepšia ochrana ľudí a životného prostredia pred možnými rizikami chemických látok a podpora trvalo udržateľného rozvoja. Nariadením REACH sa ustanovila pre Európsku chemickú agentúru (ECHA) úlohy pri uplatňovaní tohto nariadenia. Hlavnou úlohou agentúry bolo uskutočniť predregistráciu. Tieto informácie sa použijú na spustenie fázy registrácie, ktorá bude trvať do roku 2018. Nariadením REACH sa tiež doplnila smernica 1999/45/ES o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov o klasifikácii, balení a označovaní nebezpečných prípravkov.

Systém REACH rozlišuje:

♦ zavedené látky (phase-in)

- chemické látky uvedené na trh pred rokom 1981 a sú uvedené v zozname EINECS,
- alebo ktoré sa vyrobili v krajinách, ktoré vstúpili do Európskej únie po roku 2004, ale neboli uvedené na trh európskeho spoločenstva.

♦ nezavedené látky (non-phase-in)

- chemické látky uvedené na trh po roku 1981,
- chemické látky, ktoré neboli vyrobené alebo uvedené na trh pred nadobudnutím účinnosti REACH,
- označujú sa aj ako ELINCS.

Systém REACH sa vzťahuje na všetky látky, ktoré sa vyrábajú, dovážajú, používajú ako medziprodukty alebo uvádzajú na trh buď ako samostatné látky, látky v prípravkoch alebo látky vo výrobkoch. Nevzťahuje sa na:

- Chemické látky používané na výskum a vývoj
- Odpady
- Neizolované medziprodukty
- Rádioaktívne látky
- Prepravu nebezpečných chemických látok a prípravkov
- Látky používané v záujme obrany môžu byť vyňaté na základe dohody
- Potraviny
- Čiastočne aj ostatné chemické látky spadajúce pod pôsobnosť iných platných zákonov (napr. kozmetika, lieky a liečivá, biocídy, pesticídy, atď.)
- Chemické látky podliehajúce colnému dohľadu podľa čl. 2 ods. 1b nariadenia.

Od 1. júna 2008 Európska chemická agentúra akceptuje prvé registrácie a v júny 2018 sa fáza registrácie končí. Registrácia znamená, že výrobca alebo dovozca dodal kompletnú technickú dokumentáciu agentúre. Zaregistrovanie technickej dokumentácie ešte neznamená, že daná technická dokumentácia je v súlade so zákonom. Povinnosťou výrobcov a dovozcov látok je predložiť Agentúre registráciu pre každú chemickú látku, ktorú vyrába alebo dováža v množstve 1 tona a viac za rok. Nesplnenie povinnosti registrovať znamená, že chemická látka sa nesmie vyrábať ani dovážať na územie EÚ. Zdieľanie údajov sa týka technických údajov, a najmä informácií súvisiacich s vlastnosťami látok a ich aplikáciou. Informácie tak musia byť poskytnuté:

- V smere dodávateľského reťazca (dole) – teda od výrobcu/dovozcu smerom k distribútorom a následným užívateľom.
- Proti smeru dodávateľského reťazca (hore) – teda od následných užívateľov a distribútorov smerom k dovozcom a výrobcom.

Základným nástrojom na prenos informácií je karta bezpečnostných údajov podľa ustanovenie Nariadenia 91/155/EEC o kartách bezpečnostných údajov.

ZÁVER

V Európskej únii fungujú bezpečnostné systémy, ktoré slúžia ako systém kontroly a trhového dohľadu v dodržiavaní bezpečnostných požiadaviek. Efektívnosť a účinnosť systémových opatrení sa prejavuje v rámci jednotného trhu a to v rámci krajín EÚ, ale aj v oblasti obchodnej politiky s tretími krajinami. Krajiny EÚ sú významnými obchodnými partnermi Slovenska s rozhodujúcim vplyv na jeho hospodársky výsledok. Poznanie týchto trhov a uplatnenie sa na nich je pre mnohé slovenské podniky nevyhnutnou podmienkou hospodárskeho prežitia cestou konkurencieschopnosti produktov a produkcie s vyšším podielom pridanej hodnoty. Pozornosť právnych subjektov podnikania musí byť venovaná aj existujúcim systémom vzniku, pôsobenia a prekonávania technických prekážok, problematike posudzovania zhody a rýchlej informovanosti v

Slovenskej republiky. To umožňuje porovnať našu situáciu so situáciou vo vyspelých krajinách a súčasne vytvára priestor na zmeny, ktoré treba vykonať z hľadiska technických prekážok na trhu. Nachádzame sa v období zmien, keď je známy cieľ a hľadajú sa prostriedky, stavajú sa cesty na jeho dosiahnutie. Každým dňom sa situácia mení. Množstvo ľudí, inštitúcií pracuje na týchto zmenách a čo je dôležité, s novými podmienkami a požiadavkami musí byť oboznámený každý, koho sa problematika týka. Mať prehľad o týchto zmenách a osvojiť si spôsoby ako získať platné informácie, predpisy, zákony, to je cieľ predmetu orientovaný na prekonávanie technických prekážok obchodu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] PALUŠOVÁ, Lenka, <http://www.spotrebitelinfo.sk/sk.php?clanok=305>
- [2] KOLLÁR, Vojtech - KOŠŤOVÁ, Tatiana - KRISTOVÁ, Ľudmila. Regulovaný trh výrobkov. 1. vyd. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2012. 188 s. ISBN 978-80-225-3526-7.
- [3] KOLLÁR, Vojtech - KRISTOVÁ, Ľudmila - KOŠŤOVÁ, Tatiana. Technické prekážky obchodu Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2010, 206 s. ISBN 978-80-225-3046-0.
- [4] http://www.google.sk/url?sa=t&source=web&ct=res&cd=3&ved=0CBAQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.economy.gov.sk%2Fext_dok-rapex-5003%2F116426c&rct=j&q=ako+funguje+RAPEX+v+europskej+unii&ei=DG_bSti3OMaL_AaF0IzcDA&usg=AFQjCNGFW-ADrC5aY3XXMDpMPuk2a4mPvw&sig2=LsbXWk0zfMPCK-cjsClxmQ
- [5] <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/09/167&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>, MEMO/09/167, Brussels, 20 April 2009
- [6] http://ec.europa.eu/consumers/dyna/rapex/rapex_archives_en.cfm

ADRESA AUTORA:

prof. Ing. Vojtech KOLLÁR, PhD., Katedra bezpečnostného manažmentu, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, Slovenská republika

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.